

Bohumil Čuřín-Polan – knihovník (18. 11. 1887 Plzeň – 25. 7. 1971 Plzeň)

Dagmar Svatková
Knihovna Města Plzně
svatkova@plzen.eu

Motto:

„Zde v Plzni bylo mi dopřáno vyžívat se v povolání, které jsem mohl milovat, v němž jsem se cítil šťastný. Mocně mě to podpiralo v těžkém úsilí o vlastní niterné sebeuskutečnění, v úsilí, v němž je i prvek nadosobní touhy po antickém příkladu se s OBCÍ podílet o čest jejího jména a podle svých sil k ní přispívat.“ 1)

Dne 18. listopadu 2007 jsme vzpomněli výročí narození vzácného člověka, dlouholetého ředitele Knihovny města Plzně, Bohumila Čuřína-Polana. Už jeho vyznání vypovídá, jak si své knihovnické profese vážil. Byl jedním z prvních absolventů Státní knihovnické školy, neboť už v červnu 1921 zde vykonal závěrečné zkoušky s vyznamenáním. Ihned se ucházel o práci v plzeňské knihovně. V knihovně pracovní místo bylo, plzeňská knihovnická rada jeho přijetí městské radě doporučila a tak tehdejší starosta Luděk Pik vydal dne 21. 6. 1921 rozhodnutí č. 26.783, ve kterém podle článku 59 služebního řádu Městského úřadu v Plzni přidělil Bohumila Čuřína-Polana ústřední správě městských knihoven. Čuřínu-Polanovi bylo 33 let a na práci v knihovně se velice těšil, protože pokládal knihovnu za velmi důležitý kulturní výchovně vzdělávací ústav. Hned po jeho příchodu do knihovny byly stanoveny tři hlavní úkoly, které byly nezbytné k naplnění knihovnického zákona, ale i k vybudování moderní veřejné knihovny.

Prvním úkolem bylo převzít knihovny plzeňských spolků, sjednotit plzeňské knihovnictví organizačně a vytvořit tak systém knihoven města Plzně s hlavní knihovnou a pobočkami.

Druhý úkol byl neskonale těžší. Šlo o administrativní sjednocení všech knihoven pod jednotnou správou a zavedení jednotného systému odborné práce podle nových, moderních pravidel a úspěšných zahraničních vzorů. Vzhledem k tomu, že v celé knihovně pracovaly jen tři odborné síly a ostatní byly pouze silami pomocnými, byl to úkol nelehký. Nejprve bylo třeba promyslet a zvolit adekvátní nový systém zpracování, třídění a uložení knihovních fondů. Bohumil Čuřín-Polan, který měl v pracovní náplni katalogizaci a třídění knih pro všechny knihovny, se hned po svém nástupu do knihovny vrhl do práce.

Třetím úkolem, který ležel Čuřínu-Polanovi zvláště na srdci, bylo vytvořit v knihovně takovou organizaci knihovního fondu, která by co nejlépe umožňovala přístup čtenářů ke knihám, zejména ke kvalitní četbě. Celé dva roky usilovné práce trvalo, než byly zpracovány první inventární seznamy a v městské ústřední knihovně vybudován jednotně vedený depozitář, který sloužil celému městskému systému knihoven, tedy i čtenářům poboček.

Když v roce 1927 odstupoval pro nemoc z pozice vedoucího úředníka knihovny František Malý, Bohumil Čuřín-Polan se o toto místo ucházel. Usnesením městského zastupitelstva ze

dne 22. srpna 1927 byl jmenován „vedoucím knihovníkem správy městských knihoven a lidové čítárny beze změny jeho dosavadních požitků a s platností od 1. srpna 1927“. Z tehdejšího pohledu lze říci, že Čuřín-Polan zůstal i nadále městským úředníkem, jen s jiným funkčním zařazením. Dnešními slovy řečeno – přijal mnoho povinností navíc, a to bez jakéhokoliv finančního ocenění.

„Polan nebyl jen svědomitým knihovníkem, který v krátké době (v poměru k množství práce) dokázal organizačně i administrativně sjednotit plzeňské knihovny a vybudovat soustavu služebních a čtenářských katalogů, nebyl jen knihovnickým úředníkem, který se z lásky k literatuře uzavřel mezi hory knih. Svě povolání knihovníka chápal především výchovně, v nedílné jednotě se svou tvorbou uměleckokritickou. Nespokojil se jen s vybudováním soustavy katalogů, ale především se zajímal o jejich využívání, o to, zda opravdu slouží svému poslání prostředníka mezi čtenářem a knihou.“ [2] Po celý svůj profesní život zdůrazňoval výchovnou a vzdělávací funkci knihovny, a tak se ve své knihovnické i veřejné práci znovu a znovu vracel k palčivé otázce – kvality obsahu četby, její vypovídající hodnoty pro člověka a možnosti, jak ji zpřístupnit čtenáři. V tomto směru se shodoval se svým kolegou ředitelem brněnské knihovny Jiřím Mahenem. Svůj vztah k Mahenovi zhodnotil i sám Čuřín-Polan v závěru svého života ve svém Listáři těmito slovy: „Ačkoli už roku 1912 Jiří Mahen uveřejnil ve Večerech, nedělní příloze Lidových novin, mé verše, teprve knihovnické povolání nám společné nás občas svedlo dohromady. O sjezdech knihovnické organizace se k tomu naskytovala občasná příležitost. Špatně jsem jí využíval. Povahová nemotornost brzdila ve mně každý citově impulsivní náběh k užšímu dorozumění s osobností ve svém mnohoosém bytostném celku zázračně přitažlivou. Přitom nebyl Mahen v pravém smyslu můj básník, můj umělec. Přesto přesevše náhle v nerovnoměrně instrumentované souhře našich vztahů zazněly hluboké tóny vnitřní shody takřka osudové.“ [3]

Kromě práce v různých odborných společnostech byl Bohumil Čuřín-Polan často zván i k proslavení odborných literárních přednášek a k pedagogické práci v knihovnických kurzech. K odborným knihovnickým otázkám se Polan veřejně vyjadřoval jen málo – na rozdíl od ostatních oborů kultury a umění. Alespoň se rozsáhlejší písemné prameny nedochovaly. Několik článků v novinách sice vypovědělo o jeho názorech, mnohem více však lze vyčíst z jeho dopisů knihovníkům i spisovatelům. V nich se vyslovoval zejména k problematice vztahu čtenář, jeho četba a působení četby na osobnost čtenáře. Řešil problém její kvality a dostupnosti, všímal si člověka, jeho chuti i možnosti přijímat to nejlepší z literárního umění, všímal si problémů nakladatelské činnosti a role knihoven v tomto procesu. Dovedl rázně posoudit současný nepěkný stav věcí a svým nezapomenutelným písemným stylem uměl vyjádřit to podstatné a zásadní. Jedno jeho vystoupení na knihovnické půdě se přece jen dochovalo. Nazval ho „Knihovnickovy rozpaky a jeho víra“ a přednesl ho jako svůj referát na sjezdu Ústředního spolku československých knihovníků v roce 1936 ve Frenštátě pod Radhoštěm. Polanův referát byl jedním ze dvou zásadních, které na sjezdu zazněly, a některé jeho pasáže (poslání veřejné knihovny ve společnosti) jsou připomínány knihovnickou veřejností dodnes.

Obtížná válečná léta vzala Polanovi mnoho sil, knihovnu se mu ale podařilo udržet otevřenou pro veřejnost po celou tuto těžkou dobu. Poválečné období přineslo novou energii a také mnoho nové práce. Především bylo zapotřebí obnovit knihovní fond a stanovit nové směry a postupy knihovnické práce. Proto se už 27. července 1945 sešli knihovníci z celé Československé republiky, aby založili nový jednotný knihovnický spolek, který nazvali Svaz

českých a slovenských knihovníků. Na tomto sjezdu byl Bohumil Čuřín-Polan jmenován čestným členem Svazu.

O dva roky později odešel do výslužby. V knihovnické práci pro plzeňské občany setrval 24 let. Čtyři léta jako odborný knihovník a v ředitelské funkci pracoval dalších 20 let. Kromě své knihovnické práce byl ještě významným a uznávaným uměleckým kritikem a pedagogem.

Hodnotíme-li knihovnické dílo Bohumila Čuřína-Polana, musíme konstatovat, že jeho podíl na vybudování moderní veřejné knihovny byl naprosto zásadní. Bohumil Čuřín-Polan v Plzni vybudoval základy moderní veřejné knihovny s představou a posláním co nejširší dostupnosti literatury pro co nejširší okruh čtenářské veřejnosti. Se svými spolupracovníky stvořil srdce knihovny – soustavu katalogů, nutnou pomůcku přístupu ke knihovnímu fondu městské knihovny.

Měl to štěstí, že vstoupil do knihovnické profese v době, kdy se rozhodovalo o novém směřování, o novém poslání veřejných knihoven i o jejich novém organizačním uspořádání. Bohumil Čuřín-Polan proto mohl, a také to dělal se vši svojí urputností, řešit otázky veřejného knihovnictví v Plzni od samých základů, a to zcela zásadním způsobem. Dá se se vši vážností tvrdit, že v Plzni vystavěl základy moderní a pokrokové městské knihovny, na nichž se rozvíjí do dnešních dnů.

Poznámky:

1. POLAN, Bohumil. Vyznání spisovatele Bohumila Polana. Pravda, 4.3.1969, s. 9.
2. KROPÁČKOVÁ, Jaroslava. Knihovník Bohumil Čuřín-Polan : diplomová práce. Plzeň 1965. /s. 22/
3. POLAN, Bohumil. Listář B.P. 1968, s. 321. Rukopis. Archiv města Plzně. Pozůstalost B. Polana.

Použitá literatura:

Archiv města Plzně. Pozůstalost B. Polana.

FLEISSIG, Karel. 100 let Knihovny města Plzně. Plzeň: Knihovna města Plzně, 1976. 56 s.

Knihovna města Plzně. Archivní dokumenty.

KROPÁČKOVÁ, Jaroslava. Knihovník Bohumil Čuřín-Polan: diplomová práce. Plzeň, 1965. Nestr.

NOHEJL, Bohumil. Začátek jedné kroniky. Zpravodaj západočeských knihovníků: Krajská knihovna v Plzni. Leden-únor 1968.